

UDK 302.2:81

MADANIYATLARARO MULOQOT: TIL, AN'ANA VA O'ZARO TUSHUNISH

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14262314>

F.N. Bekmurodova

Aniq va ijtimoiy fanlar universiteti

Filologiya kafedrası, PhD

Odilova Moxinur Erkinjon qizi

Aniq va ijtimoiy fanlar universiteti

1-kurs magistranti

mohinur0502@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'z tili madaniyatini rivojlantirish orqali shaxs o'z madaniyatini shakllantirishi, insoniy fazilatlarini takomillashtirishi, boshqa xalq madaniyatini tushunish orqali hozirgi davrda muhim bo'lgan fazilatlariga ega bo'lishi mumkinligi yoritilgan

Kalit so'zlar: til, madaniyat, tillarni o'qitish va o'rganish, madaniyatlararo muloqot.

INTERCULTURAL COMMUNICATION: LANGUAGE, TRADITION, AND MUTUAL UNDERSTANDING

Abstract: In this article, it is explained that by developing the culture of one's own language, a person can form his own culture, improve his human qualities, and acquire the qualities that are important in the current era by understanding the culture of other peoples.

Key words: language, culture, language teaching and learning, intercultural communication.

Muloqot inson hayoti va faoliyatining muhim shartidir. Aynan muloqot yordamida insonlar tabiatini o'zlashtirish va o'z individual ehtiyojlarini qondirish uchun birgalikda harakat qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Muloqot jarayonida inson xulq-atvorining muayyan obraz va modellari shakllanib, keyinchalik ular insonning ichiga kiradi. Shaxsning tafakkuri, olamni va o'zining obrazini tahlil qilish hamda baholash qobiliyati muloqot jarayonida shakllanadi. Mazkur muammoga atroflicha baho bergan polshalik psixolog Ye.Melibruda quyidagilarni ta'kidlaydi: "Muloqot shaxslararo munosabatlarda biz uchun havodek ahamiyatga egadir".

Muloqot o'ta murakkab jarayon bo'lganligi sababli unga yagona to'g'ri ta'rifni berish juda mushkul. Shuning uchun odatda muloqot tushunchasining mazmuni uning ayrim tomonlariga urg'u berish orqali ta'riflanadi. A) muloqot - hamkorlikda faoliyat ehtiyoji bilan taqazolangan aloqa o'rnatish va uni rivojlantirish jarayoni. B) muloqot - sub'ektlarning belgilar tizimi orqali o'zaro ta'sirlanishuvi.[A.V.Petrovskiy tahriri ostidaT; "O'qituvchi" 1992y]tahriri ostida chiqqan "Umumiy psixologiya" darsligida muloqot ikki va undan ortiq kishilar o'rtasidagi axborot ayriboshlash, o'zaro ta'sir va bir-birini tushunishdan iborat jarayon sifatida e'tirof etiladi.

M.G.Davletshin rahbarligida chop etilgan "Psixologiya" qisqacha izohli lug'atida muloqotga quyidagicha ta'rif beriladi: muloqot- ikki yoki undan ortiq odamlarning o'zaro bir-biriga ta'sir etishidir.

Yuqoridagi ta'riflarga muvofiq muloqotga umumiy tarzda quyidagicha ta'rif berish mumkin: muloqot - kamida ikki kishining o'zaro ta'sir jarayoni bo'lib, bu ta'sir davomida axborot almashinadi, munosabat o'rnatiladi, rivojlantiriladi.

Muloqot tushunchasini kommunikasiya tushunchasidan farqlash lozim. Kommunikasiya-tirik va o'lik tabiatdagi tizimlar o'rtasida axborot almashinuvini anglatadi. Hayvonlar o'rtasidagi signallar almashinuvi, insonning texnik vositalar bilan aloqa qilishi, bularning barchasi kommunikasiyaga misol bo'ladi. Muloqot faqat insonlar o'rtasida amalga oshirilishi mumkin. Muloqotning inson hayotidagi ahamiyati beqiyosdir. Inson bolasi aynan boshqalar bilan muloqotda, munosabatda bo'lish jarayonida shaxsga aylanib boradi. Muloqot orqali inson ijtimoiy tajriba va madaniyatni egallab boradi. Yangi tug'ilgan inson boshqalar bilan muloqotda bo'lish imkoniyatidan mahrum bo'lsa, u hech qachon shaxsga aylana olmaydi, ya'ni u o'z psixik taraqqiyoti bo'yicha orqada qolib ketadi. Zero, inson psixik taraqqiyoti muloqotdan boshlanadi.

Muloqotsiz insoniyat jamiyati bo'lishi mumkin emas. Aynan muloqot hamkorlikda faoliyat yurituvchi individlar jamoasini shakllantiradi. hamkorlikdagi faoliyat rejasini tuzish va uni ruyobga chiqarish uchun individlar o'rtasida muloqot amalga oshirilishi shart. Muloqot vositasida hamkorlikdagi faoliyat tashkil etiladi va amalga oshiriladi. Ayni vaqtda faoliyat davomida insonlar o'rtasida yangi-yangi munosabatlar va aloqalar shakllanadi. Demak, muloqot va faoliyat o'zaro chambarchas bog'liqdir.

- Muloqot - ikki yoki undan ortiq odamlarning o'zaro bir - biriga ta'sir etishi.
- Nizo - o'zaro ta'sir ko'rsatayotgan kishilarning qarama - qarshi qiziqishi.
- Nutm - odamlarning til vositasi bilan aloqa qilishning tarixan tarkib topgan shakli.

- Nutq madaniyati - muloqot jarayonida ma'lum til normalariga asoslangan holda ma'noli nutqni ifoda etish.

- Pedagogik muloqot - o'qituvchining o'quvchi bilan muloqotda bo'lishi.

- Ichki nutq - nutq faoliyatining ovoz chiqarmasdan ifoda etiladigan alohida turi.

Til madaniyatning bir qismi sifati madaniyat va til tushunchalari yonma-yon va ajralmas tushunchalar hisoblanadi. Demak, tillarni o'qitish va o'rganishda madaniyatni o'rgatish, urf-odat va an'analarni hisobga olish asosiy talablardan biridir. Barchamizga ma'lumki, hozirgi davrda chet tillarini o'rganish nafaqat shaxsiy ehtiyoj, balki umumbashariy ahamiyatga ega bo'lgan hodisa deya e'tirof etilmoqda. Tilni bilish bu o'sha tilda so'zlashuvchi xalq vakillari bilan to'liq muloqotga kirisha oladi, degani emas. Chunki, yuqorida ta'kidlaganimizdek, til va madaniyat, xalqning an'analari, kundalik turmush tarzi tilni o'rganish, tilda gapirish va tilni tushunishga katta ta'sir ko'rsatadi. Bu jarayonda esa madaniyatlararo muloqotni shakllantirish hozirgi kundagi tillarni o'rganishda e'tibor qaratilishi muhim bo'lgan omil hisoblanadi. Madaniyatlararo muloqotni shakllantirishda har bir shaxsning alohida ijtimoiy va psixologik xususiyatlarga ega ekanligini hisobga olish zarur. Bu xususiyatlar esa "faqatgina bir-biriga taqqoslash orqaligina namoyon bo'ladi va bu qiyoslashni amalga oshirish uchun madaniy aloqa bo'lishi kerak" [Azzi va Klein, 1998: 77]. Madaniy muloqot har bir shaxsning o'ziga xos va shu bilan birga boshqa shaxslarga, boshqa millat vakillariga o'xshash ekanligini namoyon qilishga xizmat qiladi va shu orqali inson jamiyatda o'z mavqei va o'rnini belgilab oladi.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash kerakki til madaniyati har bir insonni psixologik faoliyatini namoyon qiladi. Muloqot jarayonida kishilar o'rtasida madaniyatlararo an'anlarni o'ziga xos tartibdi yoritib beradi. Shuningdek an'anaviy muloqot qilish jamiyatdagi o'rnini va madaniyatini ko'rsatishda yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. AZZI Assaad E. et KLEIN O. Psychologie sociale et relations intergroupes, Paris, Dunod. 1998.
2. Umumiy psixologiya (A.V.Petrovskiy tahriri ostida) T; "O'qituvchi" 1992 y.
3. Ergashev P.S Muloqot psixologiyasi (ma'ruzalar matni) T. 2003 y.
4. G'oziev E.G' Umumiy psixologiya 1-2 kitob T. 2002 y.